

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.

Pe $\frac{1}{2}$ an: cor. 5.

În străin.: cor. 12.

Numărul 50 bani.

REDAȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan
Roșianu, Dr. Alexandru Ni-
colescu, Dr. Alexandru Rusu și
Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

»Cultura Creștină«.
Balázsfalva.

Din psihologia încrederii.

— Gânduri de actualitate. —

Dintre forțele motrice și active, cari pot veni în considerare sub respectul reușitei lucrărilor noastre omenești, nici una parecă nu influențează cu mai multă putere asupra lor, ca tocmai încrederea. Naturală sau supranaturală, dupăcum va fi motivul din care pornește, încrederea este speranța fermă, că puterile ce ne stau la îndemână și despre cari știm, că concurg la anumita lucrare, ajung din greu pentruca lucrarea să reușească. Ea nu intră numai în categoria minții, deși acolo își are temelia, iar de altă parte, deși cu multă dreptate poate fi socotită ca aparținătoare domeniului voinței și a sentimentului, ea nu poate fi îngrădită nici între aceste cadre. Nu, pentrucă ea stăpânește deopotrivă și mintea și inima, străbate în toate fibrele nemateriale ale întreg complexului minunat de gândire, voință și sentiment, care se cheamă sufletul omenească. De aici se explică puterea ei uriașă și de aici înțelegem pentru ce trezirea încrederii, într'o măsură cât mai mare, este una dintre principalele ținte în toate sistemele de educație.

De astădată ne gândim numai la două, la *miliție*, care poartă războaiele de pe pământ, și la *biserica*, care luptă pentru biruința vieții de pe celelalte tărâmurii.

În ambele aceste organisme, cari în forma lor ideală pot fi socotite ca cele mai desăvârșite după felul lor, încrederea, speranța fermă în reușita luptei ce-o poartă, este cel mai scump talisman pe care poate și trebuie să-l ducă cu sine individul în lupta ce se poartă în mulțime.

Și într'adevăr ce vedem?

La *miliție*, se pune ce-i drept mare grijă pe calitatea bună, cea mai bună sub toate raporturile, a armelor de feliurite soiuri, cu ochi de Argus și cu o râvnă poate vrednică de o cauză mai bună cearcă conducătorii acestei organizații după cele mai bune granate și șrapnele, aeroplane, hidroplane și altele, se pune mare pond pe sănătatea fizică, trupească a materialului de oameni, chemat să poarte greutatea adese supraomenești ale războaielor, de nimic nu se îngrijește însă, și nu trebuie să se îngrijească mai mult conducerea războiului, decât de aceea, ca sufletul fiecărui ostaș, dela general până la cel din urmă glotaș, să fie stăpânit de acea putere magică, care se cheamă încrederea în biruință. Fără această însușire, care se numește moralitatea armatei, nu se poate ajunge la nimic, ori cât de perfecte și în ordine să fie toate, și măcar să fie toți soldații atleți, unul ca unul. De aceea dela începutul până la sfârșitul războiului, conducerea cearcă toate mijloacele ca aceasta încredere să sporească și delătură tot ce-ar putea să provoace demoralizarea atât de temută.

Privită în amănunte această chestiune, ar fi desigur mai interesantă și dacă totuș nu ne coborîm la ele, este pentru că ele sunt cunoscute de toți și apoi ne-ar duce și prea departe, iar concluzia este aceeaș: totul atârnă dela moralul soldatului și acesta se asigură prin încrederea în învingere.

Acelaș lucru se poate spune, firește *mutatis mutandis* și cu adausurile cuvenite, și despre *biserica*. Deosebirea stă numai în aceea, că pe acest teren prevalează elementul supranatural, întrucât și rezultatul biruinței, vederea beatifică, și mijloacele de luptă, puterile sufletești ale omului, ajutate de harurile dumnezești, sunt în ordinea supranaturală. Și aici însă încrederea, speranța fermă a biruinței are rol covârșitor, atât la individ, cât și la societate. Întregă vieța sufletească de sub raport creștin a individului și a societății razimă doar pe două colonne, și anume pe puterile sufletești ale omului și pe harul lui Dumnezeu. Cum însă, și una și alta dintre aceste, neputând face singure nimic în vederea scopului supranatural, sunt avizate din dispoziția dumnezească la sprijinul împrumutat, iar temeiul acestui sprijin este încrederea în puterile proprii și nădejdea tare în harul promis alui Dumnezeu, rolul preponderant al încrederii în vieța creștină este cât se poate mai evident. Domnul Hristos o spune limpede, că fără de

mine, fără de ajutorul harului meu dumnezeesc, nimica nu poți face, iar de altă parte tot el ne spune, că acest har, nu ne poate folosi fără concursul nostru, care trebuie să caute să ceară și să bată după harul lui Dumnezeu.

Fiind deci încrederea și nădejdea elemente atât de însemnate în viața organizației creștine, nu e nici o mirare dacă Domnul Hristos insistă cu atâta putere și în atâtea rânduri, pentruca ele să prindă rădăcini adânci în sufletele sfinților săi învățăcei și apostoli. Întreagă viața și învățătura lui parecă n'ar fi avut altă țință decât aceasta. „Cereți și vi-se va da vouă; căutați și veți afla; bateți și se va deschide vouă“, veți primi din belșug — așa ne spune el prin aceste cuvinte — ajutorul harului dumnezeesc, de care aveți lipsă pentru viața intimă a sufletului vostru, ca să puteți păzi cu sfințenie legea Domnului. Și fiindcă scris este, că soarta creștinilor și a bisericii are să fie mereu dușmănită, în vederea acestor dușmăni și „scârbe“ pe cari le vom avea în lume, Hristos ne promite, că va fi cu noi, cu biserica sa „în toate zilele până la capătul veacului“, îndemnându-ne cu cuvintele, căroro nu li-se poate face împotrivire: „Îndrăzniți, eu am învins lumea“. Dar toate acestea sunt parecă nimica față de puterea ce ni-o varsă în inimi cuvântul dumnezeesc ce se îndreaptă cătră întreagă biserica zidită pe stânca primatului și care ne spune, că asupra bisericii sale, nici o putere din lume, nici chiar „porțile iadului nu vor putea învinge“.

Biserica va trăi deci în veci și în cadrele ei singuraticii vor putea purta în toate vremile biruitori lupta grea a mântuirii sufletului lor. În privința aceasta nici cea mai mică îndoială nu-i permis să se încuibe în sufletele noastre. O spune doară însuș Domnul Hristos și dovadă mai puternică decât cuvintele lui nu se dă nici pe pământ, nici în ceruri. Dar chiar presupunând, că ne-am putea gândi la ceva confirmare a acestui argument, nu sunt oare paginile curate, cari ne înfățișează virtuțile eroice și viața întreagă, atât de luminoasă, a sutelor și miilor de sfinți cea mai splendidă confirmare a cuvintelor lui Hristos? Existența de aproape două mii de ani, și nu numai existența, ci întărirea și lățirea continuă a bisericii prin acele strălucite biruințe ale ei, despre cari ne vorbesc paginile istoriei, nu ne încredințează oare și ele în cea mai deplină măsură, că cuvântul lui Dumnezeu nu poate să nu se îplinească. Și câte momente nu găsim chiar și în

zilele noastre (ne gândim la succesele însemnate ale papii Benedict de pe terenul pacificării popoarelor înduşmănite, precum și la încercările mohamedanilor turci și ale șintoștilor japonezi de-a stabili legături diplomatice cu Vaticanul), din cari cu drept cuvânt poate să câștige tărie și putere încrederea noastră în înstăpânirea tot mai largă a împărăției lui Dumnezeu pe toate terenele.

Dar nu ne oprim aici. Ci spunem sus și tare, că cece se poate zice în general despre biserica lui Hristos, n'avem nici un motiv să nu susținem și despre biserica noastră română unită cu Roma. Să nu fim deci mici la suflet! Să nu lăsăm ca tăria încrederei în *puterile noastre și în ajutorul promis alui Dumnezeu* să fie slăbită ori chiar scoasă din inimi de vânturi și curente contrare, oricât demult am fi ispitiți la aceasta de împrejurările poate nu tocmai favorabile în ce privește soarta bisericii noastre de pe urma acestui războiu îngrozitor. Un singur moment să nu scăpăm din vedere, că păstrându-ne și chiar înmulțindu-ne încrederea în *puterile noastre de viață și în sprijinul dumnezeesc*, lupta ce se dă și se va da pentru învingere va putea fi purtată cu îndoite șanse de izbândă, și că fără această încredere o putem socoti de pe acuma pierdută.

Dr. ALEXANDRU RUSU.

Convențiuni internaționale pentru pace și pentru timp de războiu.

La sunetul muzicii îngrozitoare a războiului, ce curge acum ca un torent sălbatec de munte, nimicind, rupând, măturând, ori nămolind tot, ce-i stă în cale, oamenii se conving pe deplin, că tehnica, când ne dă cele mai însemnate mijloace pentru susținerea și dezvoltarea lucrurilor, ne pune în mână și celea mai puternice arme pentru deteriorarea, ruina și nimicirea a tot ce e fizic ori și fizic. La aceasta s'au cugetat oamenii și înainte și s'au temut. De aici năzuințele serioase, ales în ultimele decenii, și ale bărbaților laici de a preveni războaiele feroase prin convențiuni internaționale, ca conflictele dintre popoare și state să se aplaneze pe cale pașnică, traducându-se în viață principiile de dreptate și iubire, cari, singure numai, pot susține omenirea, pentru a

cărei mântuire a venit blândul Isus, provovăduitorul acestor sfinte și de vieață dătătoare principii.

Cu prilejul acesta vreau să arăt nu ce a făcut, aproape în două mii de ani, biserica Principelui păcii pentru lățirea principiilor de dreptate și iubire, ci ce s'a făcut, în timpul din urmă, din partea bărbaților de stat pentru pace și pentru restrângerea cruzimelor în timpul războiului, care nu s'ar putea evita.

În ultimii 16 ani celea mai însemnate momente în mișcarea pentru pace sunt manifestul țarului Nicolae II și conferințele internaționale de pace, terminate în Haga la 29 Iulie 1899 și la 18 Octomvrie 1907. În manifestul pentru pace al țarului, publicat în 28 August 1898 de ministrul de externe contele Murawiew și aprobat de lumea întreagă se zice: „Consolidarea păcii generale și reducerea posibilă a înarmărilor, cari ca poveri grele apasă toate popoarele, în mijlocul progreselor economice de acum ale lumii, formează un așa ideal, pentru ajungerea căruia trebuie să se năzuiască fiecare guvern.“ ...După ce propune convocarea unei conferențe internaționale pentru discutiunea chestiunii importante a păcii, țarul termină, zicând: „Cu ajutorul lui Dumnezeu conferența aceasta ar putea fi preludiul îmbucurător al secolului următor, întrucât ar putea închegă în o puternică uniune năzuințele tuturor statelor, având nobila țință de a ajuta să triumfeze marea idee a păcii universale preste elementele războirii și ale neunirii“.

Urmarea acestui manifest a fost prima conferență de pace deschisă în Haga în 18 Maiu, 1899 și terminată în 29 Iulie, acelaș an. De atunci, în școlile celor mai multe state se prăznuiește 18 Maiu ca sărbătoare a ideii tribunalului de pace internațional. În 1907 s'a ținut a doua conferență de pace tot în Haga, terminându-se în 18 Octomvrie, acelaș an. Conferența a doua mai mult numai a revizuit în unele puncte și a întregit opera primei conferență a păcii, lăsând neschimbate numai două declarațiuni dintre celea stabilite în prima conferență: 1. Declarațiunea despre interzicerea aplicării atărora proiectile, ale căror unic scop este răspândirea gazurilor înecăcioase sau intoxicate și 2. Declarațiunea despre interzicerea atărora gloanțe, cari se împrăștie sau se turtesc ușor în trupul omenesc. Dintre convențiunile stabilite în conferența a doua internațională de pace 12 sunt înarticulate între legile statului nostru (art. de lege XLIII din 1913, care în traducere românească are 390 pag.).

Trei din acestea conțin dispozițiuni foarte prețioase și înțelepte privitoare la întărirea, promovarea și susținerea păcii generale, iar celelalte cuprind principii și dispozițiuni umanitare, ce au să fie urmate în războiul, care nu s'ar putea evita.

Convențiunile pentru pace sunt 1. cea pentru regulare pașnică a conflictelor internaționale, 2. convențiunea pentru limitarea aplicării puterii de armată folosite pentru încasarea pretenziunilor contractuale și 3. convențiunea relativă la deschiderea ostilităților. Convențiunile privitoare la servirea intereselor omenirii și a cerințelor civilizației chiar și în timpul războiului sunt următoarele: 1. convențiunea relativă la legile și obiceiurile războiului pe uscat, cu regulamentul anexat la ea; 2. convențiunea relativă la drepturile și datoriile puterilor și persoanelor neutre în caz de războiu pe uscat; 3. convențiunea relativă la regimul vaselor de comerț inamice la începutul ostilităților; 4. convențiunea relativă la transformarea vaselor de comerț în vase de războiu; 5. convențiunea relativă la punerea minelor submarine automate de contact; 6. convențiunea relativă la bombardarea prin forțe navale în timp de războiu; 7. convențiunea relativă la adoptarea în războiul maritim a principiilor convențiunii dela Geneva; 8. convențiunea relativă la câteva restricțiuni aduse dreptului de capturare în războiul de pe mare și 9. convențiunea relativă la drepturile și datoriile puterilor neutre în caz de războiu pe mare.

1. Reprezentanții alor 44 state, începând cu reprezentanții împăratului Germaniei și terminând cu cel al președintelui Statelor-Unite ale Venezuelei, motivează splendid și foarte creștinește convențiunea pentru regularea pașnică a conflictelor internaționale. Motivarea e următoarea:

„Insuflețiți de voința statornică de a conlucra la menținerea păcii generale; Hotărâți de a favoriza prin toate silințele lor regularea prin bună înțelegere a conflictelor internaționale; Recunoscând reciprocitatea, care unește pe membrii societății națiunilor civilizate; Voind să răspândească imperiul dreptului și să întărească sentimentul dreptății internaționale; Convingându-se, că înființarea permanentă a unei jurisdicțiuni arbitrale accesibile tuturor, în sânul puterilor independente, poate contribui cu folos la acest rezultat; Luând în sama foloasele unei organizări generale și regulate a procedurii arbitrale; Sototind, împreună cu augustul inițiator al conferenței internaționale a păcii, ce impoartă de a se consfinți într'o înțelegere internațională principiile de echitate și de drept, pe cari se razimă liniștea statelor și bunul traiu al popoarelor; Doritori,

spre acest sfârșit, de a asigura mai bine funcționarea practică a comisiunilor de anchetă și a tribunalelor de arbitraj și de a înlesni recursul la justiția arbitrară atunci, când e vorba de litigii, cari pot da loc unei proceduri sumare..“

Convențiunea pentru regularea pașnică a conflictelor internaționale are 97 articoli împărțiți în 5 titli. Titlul I, despre menținerea păcii generale, cuprinde înțelegerea puterilor contractante de a-și da toate silințele pentru a asigura regularea pe cale pașnică a neînțelegerilor internaționale. Titlul II e despre bunele oficii și despre mediațiunea, ce se pot face în urma recursului părților în conflict, ori în urma inițiativei puterilor străine conflictului pentru a împăcă pretensiunile opuse și a domoli dușmănia născută. Oficiul de sfătuitor și mediator se poate face înainte de a se apela la arme, cât și în timpul ostilităților. Puterile străine conflictului sunt însărcinate cu misiunea comună de a se folosi de orice prilej pentru restabilirea păcii. Titlul III tractează despre comisiunile internaționale constituite între părțile în litigiu, pentru ca să înlesnească soluțiunea litigiilor de ordin internațional, cari provin dintr'o deosebire de apreciere asupra unor puncte de fapt și nu ating onoarea, nici interesele esențiale ale părților. Tot aici se arată amănunțit, cum au să se constitue și să lucreze comisiunile de anchetă. În titlul IV, despre arbitrajul internațional, sunt 4 capitole: despre justiția arbitrară, despre curtea permanentă de arbitraj, despre procedura arbitrară și despre procedura sumară de arbitraj. Arbitrajul internațional are ca scop regularea litigiilor între state prin judecători aleși de dânsese și pe baza respectului dreptului. Cine recurge la arbitraj, ia angajamentul de a se supune bona fide sentinței. Titlul V cuprinde dispozițiuni generale finale.

2. Tot pentru asigurarea și întărirea păcii generale e și convențiunea internațională pentru limitarea aplicării puterii armate în cazul, când un guvern cere dela alt guvern pretensiuni, cari, în baza unui contract, compet cetățenilor săi. Stipulațiunea aceasta nu află aplicare, dacă statul debitor refuză ofertul făcut în scopul de a se supune cauza de liberării unui arbitraj, sau dacă nu răspunde pe urma ofertului, sau face imposibilă încheierea contractului de arbitraj, sau nu se supune hotărârii judecătoriei arbitrare.

3. Puterile, cari au paiticipat la conferențele internaționale de pace din Haga, pentru siguranța relațiunilor pașnice, în o

a treia convențiune, au hotărît, că ostilitățile nu trebuie începute fără o înștiințare prealabilă neechivocă, făcută fie în forma unei declarațiuni de războiu motivate, ori a unui ultimatum cu declarațiune de războiu condiționată și că starea de războiu trebuie notificată fără întârziere puterilor neutre. În această convențiune se manifestă speranța puterilor contractante, de a se putea aplană conflictul și în ultimul moment, înainte de a sună glasul lugubru al armelor.

4. Între convențiunile internaționale, cari conțin hotărîri prețioase privitoare la *timpul de războiu*, cea mai însemnată e convențiunea privitoare la legile și obiceiurile războiului pe uscat, împreună cu regulamentul anexat. Din motivarea frumoasă a acestei convențiuni citez următoarele:

„Având în vedere, că cu toată căutarea mijloacelor de a asigura pacea și de a preîntîmpina conflictele armate între națiuni, trebuie să ne îngrijim de asemenea de cazul, când luarea armelor ar fi provocată de împrejurări, pe cari solitudinea lor nu le-ar fi putut înlătura; — Insuflețiți de dorința de a folosi, chiar în această ipoteză extremă, interesele omenimei și cerințele mereu crescînde ale civilizației; — Socotind, că se cuvine, în acest scop, de a revizui legile și obiceiurile generale ale războiului, fie în scopul de ale defini cu mai multă precisiune, fie în scop de a însemna oarecari limite, pentru a restrînge, pe cât cu putință, cruzimile. —

După vederile înalțelor părți contractante, aceste dispozițiuni, cari au fost redactate cu dorința de a micșora relele războiului, pe cât este compatibil cu nevoile militare, sunt menite să slujească de normă generală de purtare pentru beligeranți în raporturile lor cu populațiunile. —

... În cazurile, cari nu sunt prevăzute în dispozițiile regulamentare adoptate de ele, populațiunile și beligeranții rămân sub scutul și sub imperiul principiilor dreptului ginților, precum reiese din obiceiurile stabilite între națiunile civilizate, din legile umanității și din cerințele conștiinței publice.“

În aceasta convențiune s'a hotărît, ca puterile contractante să dea armatelor de pe uscat instrucții confoarme regulamentului privitor la legile și obiceiurile războiului pe uscat, anexat. Partea beligerantă, care ar nesocoti dispozițiunile regulamentului, e datoare la despăgubiri pentru daunele făptuite prin actele persoanelor, cari aparțin puterii sale armate.

Regulamentul privitor la legile și obiceiurile războiului pe uscat e împărțit în 3 secțiuni cu 56 articoli. În secțiunea

I se tractează despre calitatea de beligeranți, despre prizoneri și despre bolnavi și răniți. De beligerant se socotește orice armată, miliție și corp de voluntari, dacă 1. au în frunte o persoană cu răspundere, 2. dacă poartă un semn distinctiv fix, care poate fi recunoscut de departe, 3. dacă poartă armele pe față și 4. dacă în operațiunile lor se conformă legilor și obiceiurilor războiului. Populațiunea unui teritoriu neocupat, care ia armele pentru a lupta împotriva trupelor de invaziune, se socotește de beligeranță și când satisface numai dispozițiunile de mai sus de sub p. 3 și 4. Astfel de beligeranți, fiind prinși de inamic, au dreptul să fie priviți ca prizoneri de războiu. — Prizonerii de războiu sunt în puterea guvernului inamic și nu a indivizilor. Ei trebuie îngrijiți cu umanitate, lăsând în proprietatea lor tot ce le aparține personal, afară de arme, cai și hârtii militare. Ei au să fie internați, iar închiși numai ca măsură de neapărată siguranță. Guvernul, în puterea căruia se găsesc prizoneri, îi poate întrebuița ca muncitori, în afară de oficeri, și le poate îngădui, să lucreze și particularilor. Lucrările făcute trebuie să fie plătite. Dacă nu e o convențiune specială, prizonerii au să fie tractați, în ceea ce privește mâncarea, culcarea și îmbrăcămintea, întocmai ca trupele statului, în care se află și sunt supuși legilor armatei statului acelaia. Prizonerii pot fi puși în libertate pe cuvânt, dacă legile țării lor îi autorizează la aceasta. În cazul acesta guvernul propriu n'are nici să ceară, nici să primească dela dânsii nici un fel de serviciu, care ar fi împotriva cuvântului dat. Dacă un prizoner liberat pe cuvânt, prinzând arma împotriva guvernului, față de care se legase pe cuvânt ori împotriva aliaților acelaia, ar fi prins de nou, își pierde dreptul de a se mai bucura de tratamentul prizonerilor. Indivizii, cari urmează o armată, având legitimație de ripoteri etc. dela autoritatea militară, dacă cad în puterea inamicului, au dreptul la tratamentul prizonerilor. În interesul prizonerilor lucrează *birourile de informațiuni* constituite în statele beligerante, ori și în celea neutre, cari ar adăposti beligeranți, pe teritoriul lor, dând informațiunile și indicațiunile trebuincioase pentru fiecare prizoner. Birourile acestea sunt însărcinate și cu strângerea și centralizarea tuturor obiectelor personale, valori etc., cari se vor afla pe câmpurile de luptă, ori prin spitale și ambulanțe și de a le trimite celor în drept. Birourile de informație se bucură de scutirea taxelor postale chiar și în țerile intermediare.

Tot în folosul prinsonerilor lucrează și *societățile de ajutorare*, având de scop să fie intermediarele actelor de binefacere. Agenții acestor societăți au toate înlesnirile pentru a-și putea împlini cu folos sarcina lor umanitară.

Oficerii prinși au solda, la care au drept oficerii, purtând acelaș grad, din țara, unde sunt deținuți, guvernul lor însă e obligat la restituțiune. — Toți prinsonerii au o întregă libertate pentru exercitarea religiei lor.

Bolnavii și raniții prinsoneri sunt îngrijiți, cât se poate mai bine.

Secțiunea II tractează despre ostilități. Beligeranții n'au drept ilimitat în cece privește alegerea mijloacelor de a vătămă pe inamic. Așă, le este oprit a întrebuița otravă sau arme otrăvite; de a omori sau răni prin tradare persoane, cari aparțin națiunii sau armatei inamice; de a omori sau răni un inamic, care s'a predat; de a declara că grația n'are loc; de a întrebuița arme, proiectile și materii, cari pricinuesc suferințe zădarnice; de a purta pe nedreptul bandiera parlamentarilor, steagul național sau insemnele militare și uniforma inamicului. Este oprit inamicului a distruge sau a se face stăpân pe proprietatea inamicului afară de cazul necesității. Este interzis unui beligerant de a declara stinse drepturile și acțiunile naționalelor părți inamice și de a silii pe aceștia să opereze împotriva țării lor. Este oprit a bombardă sau atăcă orașele, satele, locuințele și clădirile neapărate. Comandantul trupelor, cari atacă, e dator să înștiințeze previe autoritățile. Pe cât e cu putință, trebuie cruțate edificiile consacrate cultelor, artelor, științelor și binefacerii, apoi monumentele istorice, spitalele, taberele de bolnavi și răniți, dacă acelea nu sunt întrebuițate spre un scop militar. Prădarea orașelor și a satelor e oprită și atunci, când a fost luate cu asalt.

Spion nu poate fi considerat numai individul, care, lucrând pe ascuns și sub pretexte false, culege ori încearcă să culeagă informațiuni în zona de operațiuni a unui beligerant cu intențiunea de a le comunica părții adverse. Un atare individ nu poate fi pedepsit fără judecată prealabilă.

Parlamentarul, împreună cu gornistul, stegarul și cu interpretul, are drept la inviolabilitate. Iși pierde acest drept, când în mod pozitiv și irecuzabil e dovedit, că s'a folosit de situația sa pentru a provoca un act de tradare.

Dacă *capitulează* o armată, trebuie să fie observate cu scrupulozitate regulile onoarei militare.

Dacă între părți se încheie *armistițiul* general ori local și durata nu e hotărâtă, operațiunile se pot relua ori când cu condiția ca inamicul să fie încunoștințat la timp potrivit. Violarea gravă a armistițiului din partea unei părți dă celeialalte dreptul de a relua imediat ostilitățile, iar dacă violarea e făcută de particulari, aceștia trebuie pedepsiți și daunele rebonificate.

În secțiunea III se află dispozițiuni privitoare la autoritatea militară de pe teritoriul statului inamic, despre ce s'a pomenit în această revistă (nr. 1. a. c. p. 26 și 27).

5. De mare importanță e și convențiunea privitoare *la drepturile și datoriiile puterilor și ale persoanelor neutre în caz de războiu pe uscat*. În înțelesul acestei convențiuni, teritoriul neutrilor e inviolabil. Orice atingere de neutralitate poate fi respinsă și cu forța. Puterile beligerante nu pot trece pe teritor neutral nici trupe, nici convoiuri de munițiuni, ori de aprovizionări.

Puterea neutră, primind trupe, ori răniți, ori bolnavi, cari aparțin armatelor beligerante, îi internează și se îngrijește de ei, ca peste tot de prinsoneri. Pe prinsonerii evadați îi lasă în libertate. Toate măsurile restrictive ori prohibitive luate de către o putere neutră trebuie aplicate uniform beligeranților.

Persoane neutre sunt naționalii unui stat, care nu ia parte la războiu. De neutralitatea sa nu se poate folosi individul, care săvârșește acte oștile contra unui beligerant, ori dacă face în mod voluntar serviciu în rândurile forței armate a unei puteri.

6. Convențiunea privitoare la *regimul vaselor de comerț inamice la începutul ostilităților* e adusă pentru a garanta securitatea comerțului internațional în contra surprinderilor războiului. În sensul acestei convențiuni, un bastiment de comerț, care la începutul ostilităților se află în un port al puterii inamice, ori fără să știe de începerea ostilităților, ajunge în un atare port, ori e întâlnit pe mare, fără să aibă cunoștință de ostilități, nu poate fi confiscat, poate fi însă sequestrat, ori rechiziționat, ori chiar distrus, în cazul ultim plătind o îndemnitare, asigurând persoanele de pe naie și conservând hârțile de bord. Mărfurile inamice aflate pe bord încă pot fi sequestrate sau rechiziționate.

7. În înțelesul altei convențiuni vasele de comerț pot fi încorporate în flota de războiu. Un vas transformat în bastiment de războiu se consideră ca atare, când e pus sub autoritatea directă, controlul imediat și răspunderea puterii, a cărei pavilion poartă. Acela trebuie să poarte semnele distinctive exterioare ale vaselor de războiu. Numele comandantului trebuie să figureze pe lista ofițerilor marinei militare și întreg echipajul are să stea sub regulile disciplinei militare.

8. În convențiunea relativă la *punerea minelor submarine automate de contact* puterile, „pornind din principiul libertății căilor maritime, cari se află deschise pentru toate națiunile; și considerând“, că după ce între referințele actuale nu se poate interzice aplicarea minelor submarine automate de contact, au hotărât limitarea și regulamentarea aceloră în scopul, „ca rigoarele războiului să se restrângă și ca navigarea pașnică, întru cât se poate, să ajungă în aceea siguranță, care chiar și în timp de războiu se poate pretinde cu tot dreptul“. Nu e iertat a așeza mine nelegate, ori legate, dar nu devin inofensive îndată ce-și rup legăturile, și de a întrebuiți torpile, cari nu devin inofensive, când nu-și vor ajunge ținta. Este interzis a pune mine în fața coastelor și porturilor adversarului cu singurul scop de a împiedeca navigațiunea comercială. O putere neutră, trebuie să înștiințeze prealabil și pe cale diplomatică pe navigatori despre regiunile, unde vrea să așeze mine. La finea războiului fiecare putere trebuie să facă tot ce numai poate pentru ridicarea minelor așezate.

9. Puterile, cari au luat parte la conferința internațională de pace din Haga, inspirate „de dorința de a servi interesele umanității și de a micșora asprimele și dezastrele războiului“, au adus hotărâri folositoare privitoare la *bombardarea prin forțe navale în timp de războiu*. Porturile, orașele, satele, locuințele și clădirile neapărate, dacă nu servesc spre scopuri militare, nu-i îngăduie să se bombardeze prin forțe navale afară de cazul, când autoritățile refuză să dea curs pentru rechiziționări de hrană sau de aprovizionări, cari trebuie plătite în numărări ori constatate prin chitanțe. Și aici trebuie cruțate edificiile consacrate cultelor, artelor, științelor și binefacerii, monumentele istorice, spitalele și localurile de adunare pentru bolnavi și răniți. Toate acestea au să fie însemnate prin semne vizibile. Comandantul forței navale, dacă se poate numai, trebuie să avizeze autoritățile înainte de bombardare.

10. Capii statelor, cari au luat parte la conferența din Haga, „deopotrivă însuflețiți de dorința de a micșora atât cât depinde dela ei nenorocirile nedespărțite de războiu“, au hotărît, ca *vasele-spitale militare*, construite de state, ori de particulari și societăți în scopul de a veni întru ajutorul răniților, bolnavilor și naufragaților, dacă numele acelora au fost comunicate înainte de punere în uz, nu pot fi capturate sub durata ostilităților. Bastimentele acestea trebuie să fie deosebite prin o vopsire albă cu o bandă orizontală verde. Pe cât se poate, trebuie respectate și infirmeriile de pe bordul unui vas de războiu. Personalul religios, medical și de spital de pe un vas capturat, este inviolabil. Capturatorii sunt datori, să respecte și să se îngrijască de răniții și bolnavii aparținători marinei, ori armatei. Actele individuale de jefuire și rea tratare a răniților bolnavilor se pedepsesc aspru. Acestea le statorosește convențiunea relativă la adaptarea principiilor dela Geneva și la războiul maritim.

11. Convențiunea relativă la câteva *restricțiuni aduse dreptului de capturare în războiul de pe mare* se referă la inviolabilitatea corespondenței neutrilor sau a beligeranților aflată pe un vas neutru. În tenorul acestei convențiuni sunt scutite de capturare și vapoarele afectate exclusiv la pescăria de coaste sau la servicii de mică navigațiune locală, cum și năile încărcate cu misiuni religioase, științifice sau filantropice. Dacă o naie inamică de comerț e capturată de un beligerant, cetățenii unui stat neutru aflați acolo nu pot fi făcuți prinso-neri de războiu. Pe lângă luarea unei promisiuni se pot elibera și ceilalți.

12. În convențiunea privitoare la *drepturile și datoriile puterilor neutre în caz de războiu pe mare* se îndatoresc beligeranții a respecta drepturile suverane ale puterilor neutre. Sunt strict interzise și constituie o violare a neutralității actele de ostilitate comise de vasele de războiu beligerante în apele teritoriale a unei puteri neutre. Din porturile și apele neutre nu se poate face bază de operațiune navală. Convențiunea aceasta cuprinde în esență aproape aceleași hotărîri ca convențiunea relativă la drepturile și datoriile puterilor și persoanelor neutre în caz de războiu pe uscat.

*

Spiritul și litera tuturor convențiunilor amintite ne arată dorința și năzuințele serioase ale capilor statelor și ale diplo-

mașilor pentru asigurarea păcii și, în caz de războiu, pentru încunjurarea, pe cât e posibil, a cruzimelor și a dezastrelor. Intru cât se poate împacă cu nevoile războiului, se cruță tot ce nu e în linie de foc; ba sunt unele dispozițiuni umanitare, prin cari se intenționează evitarea chinurii prea mari a combatanților.

Acum nu s'a putut susține pacea binefăcătoare, războiul acesta însă va contribui, credem, foarte mult la o pace mai statornică în viitor. Sperăm tare, că „va lumina Dumnezeu întru sfat cu mărire pe pământ“ (Is. 4, 3) și se vor întoarce privirile și inimile oamenilor spre El „și boerii cu judecată vor stăpâni... și vor fi faptele dreptății pace“ (Idem 32, 1. 17); „vor merge noroade multe și vor zice: Veniți, să ne suim în muntele Domnului ...și vor tăia săbiile să facă pluguri și sulitele să facă seceri, și mai mult neam peste neam nu va lua sabie, și nici de cum nu vor învăța a se război. Și se va odihni fiecarele sub vița sa și fiecare sub smochinul său și nu va fi cine să înfricoșeze. Toate noroadele vor umbla fiecarele în calea sa...“ (Mihea 4, 2—4). Oare va urma acel timp? Da, fiindcă „gura Domnului atotțiitorului a grăit aceasta“ (Ibidem).

SENIOR.

Sfântul Apostol Petru la sf. Sinod din București.

Iosif de Maistre observă, că este o adevărată minune faptul că dovezile cele mai puternice ale dumnezeirii Lui Isus Hristos se găsesc în cărțile cele sfinte ale Ovreilor, iar argumentele cele mai strașnice în favoarea primatului papal ies tocmai din cărțile de ritual ale Orientalilor. Aceste cărți redactate cu foarte mare grijă conțin cele mai scumpe juvaeruri dogmatice, și sunt cea mai bună cheazășie a ortodoxiei Orientalilor. Ele sunt patrimoniul nostru comun, căci constituiesc, ca să zicem așa, titlurile de nobleță ale bisericii orientale, și soartea lor trebuie să ne intereseze din toate punctele de vedere.

În ședința din 15 Octomvrie 1913 a sf. Sinod din București, un membru al aceluși Sinod a spus următoarele: „Nu mă unesc cu părerea P. S. Sale în privința întrebuintării edițiilor de Neamț, în care s'a strecurat învățătura cu prerogativa

lui Petru de a fi socotit Verhovnicul apostolilor. Vă declar, că dacă se va continua a se tipări cărți în spiritul acesta, eu nu le primesc*.

Dintr'un sentiment de caritate nu dăm numele celui ce a vorbit astfel, nici nu continuăm a reproduce ce a mai adăogat. Căci din ce urmează reese, că nu știă, că toate cărțile de ritual tipărite la Neamț sunt traduse după cele slavonești, care și ele nu sunt decât o exactă traducere a originalelor texte grecești redactate din vechime, cu cea mai mare sfințenie, pentru ca în ele să strălucească adevărul ortodox, care totdeauna e și catolic.

Nu de acum, ci de câțiva ani încoace, clerici și profesori influențați de școlile eretice ale protestanților, se încearcă să distrugă orice caracter dogmatic al cărților de ritual ce apar în București, falsificându-le.

Așa în edițiile anterioare molitfele de deslegare dela morți s'au modificat. Acolo unde în textul original se citește: „care pe Petru Verhovnicul ucenicilor și apostolilor tăi ai zidit biserica ta, și i-ai dat lui cheile împărăției cerurilor“, editorii din București au pus: „celce ai dat această putere sfinților tăi ucenici și apostoli“. Cu aceasta însă nu au fost îndestulați niciodată creștinii evlavioși. Am fost față la parastase, în care celce poruncise parastasul a impus preoților să dea la o parte Molitfelnicul cel nou, și să citească molitfele de deslegare după cel din Neamț. Erau turburați oamenii, cari se îngrijesc de sufletele răposaților lor, și-și ziceau, că prin molitfa cea nouă nu se dă nici un fel de deslegare. Căci ziceau ei, în originala molitfă preotul deslegă în baza împuternicirii ce i-s'a transmis lui, și pe care au avut-o numai apostolii, ca apostoli, darul arhieresc. Ucenicii împreună cu apostolii nu au primit dela Hristos decât darul de învățători, propagatori ai cuvântului, și prin urmare ca urmași ai apostolilor și ucenicilor preoții pot propovădui cuvântul Domnului, dar nu pot deslegă.

Nu intrăm în discuția teologică a acestei chestiuni, deși pare destul de judicioasă. Ne mulțumim a povesti, că aceste nedumeriri ale poporului ajungând la cunoștința arhieriei, sf. Sinod în zilele primațiale ale repositului Iosif Gheorghian, după propunerea repositului mitropolit Partenie al Moldovei, a dispus ca în viitor cărțile de ritual să se tipărească numai după textul nemțam ca cel mai bun. Aceasta o cunoaște însuș

chiriarhul, care a vorbit cu așa nedrept despre tipăriturile nemțane, căci în aceea ședință a mărturisit, că: „mulți din fețele bisericești citesc cu preferință cărțile de ritual vechi, tipărite la Neamț“. Aceasta însă nu l-a împiedecat să încerce a convinge Sinodul, că e bine a reîncepe falsificările. Un arhieru titular ca să-l împace a și propus ceva în acest sens.

Din fericire a intervenit atunci în discuție Primatele României, care a pus lucrurile la locul lor. Credem, că este de mare folos să reproducem judicioasele cuvinte ale venerabilului prelat, care este de drept președintele sfântului Sinod. „Chestiunea ridicată aci despre verhovnicia sf. apostol Petru, al cărui titlu se cere a fi înlăturat, eu — zice I. P. S. S. — declar, că nu pot fi de această părere. Cu toții știm, că sf. apostol Petru este numit Verhovnic de însuș Mântuitorul Hristos, carele după întreita mărturisire i-a încredințat cheile împărăției cerurilor, și l-a declarat de piatra, pe care va zidi biserica sa, și altele, potrivit căreia învățăturii evanghelice sf. apostol Petru încă din vechimea cea mai depărtată este numit prin toate cărțile bisericești, cu numele de verhovnic, după cum se vede și din frumoasele stihiri, cari din cea mai depărtată vechime se cântă la slujba lui pretutindenea fiind numit *verhovnicul și căpetenia apostolilor*, ceea ce nimeni nu ar putea schimba. Așa încât trebuie bine să luăm seama, ca nu cumva din zel greșit să rupem cu tradiția trecutului, luând aminte ca nu din grăbiri prea mari ale cuiva, să se strecoare greșeli neiertate.“

Toate acestea se pot ceti în broșura editată de Tipografia Cărților Bisericești în 1914 cu titlul: „Ședințele sf. Sinod din sesiunea de toamnă a anului 1913.“ Discuția aceasta ține, în acea broșură, dela p. 22 până la p. 29; și este de sigur cea mai însemnată discuție din aceea sesiune. Din această cauză, și nu pentru ca să facem reclamă cuiva, ne-am ocupat de cele atunci desbătute. De altmintrelea vorbind mai des despre cele ce se întâmplă în sf. Sinod bucureștean, noi credem, că-i facem un bine. Vor ști, că cele ce se spun acolo, nu rămân între patru pereți, nici nu se îngroapă în broșuri necitite.

MARIU THEODORIAN-CARADA.

Parohie românească unită în Budapesta.

Ne bucurăm din toată inima, că idea înființării unui *Sion român unit* în Budapesta a fost reînviată în coloanele acestei reviste. Chestiunea este de cea mai mare importanță și de aceea nu mică ne-a fost durerea, când am văzut, că înainte cu câțiva ani, glasul care cerea o mai părintească îngrijire a credincioșilor români uniți din Budapesta, nu a aflat cuvenitul răspuns. Pentru ca lucrurile să nu se petreacă și acum ca mai înainte, și pentru ca să insistăm ceva mai pe larg asupra unei laturi, după părerea noastră cea mai însemnată a chestiunii, am crezut că e bine să scriem aceste rânduri.

Când mai întâiu s'a ridicat chestiunea din vorbă, se aduceau motive de diferit ordin, creștinesc și românesc. Pe atunci încă nu venise Hajdudorogul. Ființa însă parohia ruteno-maghiară, patronată de oraș, sub păstorirea preotului Emil Melles, devenit faimos mai târziu. Această parohie greco-catolică, în a cărei biserică *de pe atunci încă* se slujea *ungurește*, a fost sâmburele episcopiei de Hajdudorog, care a produs atâtea sguđuri în sânul bisericii și a neamului nostru. Motivele, cari îndreptăteau înainte cu 5—6 ani la înființarea unei parohii românești-unite în capitală, sustau și astăzi. Dupăcum erau motive, cari cereau o asemenea parohie și înainte cu zece și douăzeci de ani. Acele motive nu numai *îndreptăteau*, ci, hotărît, *cereau în mod imperios* un Sion al nostru în capitala țării.

Astăzi, după Hajdudorog, și mai ales după intențiile mărturisite pe față, cari s'au avut în vedere la înființarea Hajdudorogului, mai mult decât oricând, e actuală chestiunea parohiei noastre din Budapesta. Acesta e unul dintre temeuri, între cele de frunte. Căci a-ți îngriji oile, pe cari știi hotărît că le ai, nu poate fi decât virtute, care va trebui respectată. Pe lângă alte temeuri, de altă categorie. Proselitismul la nici un caz, nici plăcerea de a ne vârf unde nu avem ce căută. Ci pur și simplu: fiindcă avem credincioși acolo, ale căror interese sufletești reclamă un preot al nostru și, mai ales, o parohie organizată conform legii și canoanelor.

Că în Budapesta avem o mulțime de români greco-cat., nu e lipsă să dăm dovezi mai amănunțite. Aceasta e un fapt știut îndeobște. Să ne gândim la numărul cel mare al credincioșilor aparținători provinciei noastre, cari sunt aplicați în funcțiuni diferite pe teritoriul capitalei, în ministere, la postă, la poliție, la bănci, apoi la mulțimea de universitari și elevi

de toată categoria, precum și la sutele de muncitori, cari împopulează fabricile și uzinele. Hotărît: provincia noastră metropolitană are în Budapesta sute, mii de credincioși, cari îi aparțin. Subtrăgând chiar pe cei, cari din motive de utilitarism s'ar teme să se mărturisească în legături cu biserica unită a *Românilor*.

De acești credincioși ai noștri cine se îngrijește acum? Pe cât știm, ei stau sub păstoria vremelnică a parohilor romano-catolici. Asta *de jure*. Inșă, că de fapt *cine și cum* le poartă de grijă, avem să indigităm cu prilejul de față, lucru care mai ales ne-a îndemnat la scrierea acestor rânduri.

Românii greco-catolici din Budapesta, așezați aici de pe teritoriul arhidiecezei de Blaj, ori de pe teritoriul episcopioilor sufragane, au avut totdeauna și în trecut năcaz cu parohia ruteno-maghiară. Mai bine zis cu parohul ei, dl Emil Melles. Acest părinte sufletesc al altora, s'a năzuit veșnic să-și înmulțească turma, căci altfel, poate, nu aveă cine să-l asculte, când spuneă la liturghie: „Az ajtokat, az ajtokat, figyelmezzünk (Ușile, ușile, să luăm aminte)!” Ori poate de altceva, nu știm. Fapt e, că pentru năzuința de a-și extinde jurisdicția și asupra românilor gr.-cat., cazul contraversat al Sf. Sale a fost dus la Roma, care s'a și declarat limpede, spunând că Români, ca ținători de *alt rit* nu sunt supuși parohiei rutene.

Nu știm că după acest cuvânt hotărît al Romei, ce a mai făcut părintele Melles. Inșă acum mai nou, după Hajdudorog poate, parohul Melles e iară în „activitate“.

Nu scriem din vânt. Ci, iată înfățișăm *documente*, pe cari le avem la mână:

Prin luna Februarie, anul curent — alții mai înainte, încă din toamnă, — unii români gr.-cat din capitală au primit câte o scrisoare *recomandată* de cuprinsul următor: 1)

Budapesti görög-kath. egyházközség VII., Rottenbiller utca 5 b. II. 1.

Dicsőség az Ur Iézus Krisztusnak!

Budapest, 1914 február 1.

Tisztelettel tudatjuk, hogy önkormányzati alapszabályaink 66 §-ának K) pontja értelmében a beszerzett hatósági adatok

1) O dăm și românește: „Parohia gr.-catolică din Budapesta. VII str. Rottenbiller 5/b 1. — Hristos în mijlocul nostru! — Budapesta, 1 Februarie 1914. — Cu stimă Vă aducem la cunoștință, că în înțelesul punctului K)

alapján a t. Cimet *egyházközségünk adózó tagjainak sorába* iktattuk (sublinierile în original) és terhéze évi 4 korona (suma variază după persoană) egyházközségi adójárulékot irtunk elő.

Az 54 §. értelmében az eme járulék kivetésére vonatkozó iratokat értesítésünk vételetől számított *15 napon* belül a lelkészi hivatalban (VII. Rottenbiller-utca 5/b) a hivatalos órák alatt betekinthesi és az ellen fellebezéssel élhet. Az alapszabályoknak az évi járulékokra vonatkozó részét értesítésünk hátlapján közöljük.

Ha a megállapított évi járulék ellen észrevétele van, okvetlenül éljen felszólalási jogával mert később kifogásait figyelembe nem vehetjük. (Intreg pasagiul dublu substras.)

Az évi adójárulék az *év elején* fizetendő. Egyházközségünk *pénzbeszedőt nem alkalmaz.* Tisztelettel kérjük azért sziveskedjék az elől számjelzett összeget a csatolt postatakarékpénztári csekk felhasználásával *mielőbb* beküldeni.

Tisztelettel

Az egyházközség előljárosága.

Aclus un șecc nr. 33,354.

Astfel de scrisori au primit, pe cât știm, toți funcționarii și chiar unii dintre studenți. Desigur și muncitorii.

Bine, va vice, strâns cu ușa, păr. Melles, în scrisoare se spune limpede că adresatul poate uză de protest în termin de 15 zile. Adevărat, însă nu împotriva faptului că omul e socotit membru al parohiei rutene, ci împotriva sumei sau a aruncului. Că așa este vom vedeà mai la vale.

De fapt însă cum se face. Credinciosul, care primește provocarea, știind că *nu este* parohian de al părintelui Melles, cu care n'a avut nicicând nici în clin nici în mână, consideră că fără nici un temei a fost pus la arunc, deci nu crede necesar să mai facă vreun recurs. Asupra parohienilor străini nimenea nu are drept să facă arunc. Și ce se întâmplă? Ter-

§ 66 al regulamentului nostru autonomic, pe baza datelor oficiale ce ne-am câștigat, V'am introdus între membrii contribuenți ai parohiei noastre și am pus în contul DV. 4 cor. contribuție parohială. În înțelesul §. 54, aveți voie, că în timp de 15 zile dela primirea acestui aviz, să răsfoiți în orele oficioase la oficiul parohial (VII. Rottenbiller 5/b) hârtiile referitoare la impunerea acestei contribuții și să apelați. Partea referitoare la aruncul din acest an, a regulamentului nostru, o dăm pe dosul acestui aviz. Dacă față de suma anuală eiectată ați aveà ceva observare, neapărat să uzați de dreptul de apel, pentrucă mai târziu nu vom mai puteà țineà seamă de excepțiunile DV. Contribuția anuală este de a se plăti la începutul anului. Parohia noastră nu are încassator. Vă rugăm deci cu stimă, ca suma indicată mai sus, să binevoiați a ne-o trimite cât mai curând, folosindu-Vă de șecul alăturat. Cu stimă. *Antistia parohială.*"

minul trece, iar târziu de tot pretenziunea se încassează dela credincios pe cale administrativă. Protestul nu folosește. I-se ripostează, că trebuia să uzeze de recurs la termenul indicat în scrisoare?

Așa se întâmplă când credinciosul nu ia în seamă scrisoarea cu aruncul, pe care o socotește ca lipsită de orice temeii. Iar dacă *protestează* împotriva faptului, că este socotit parohian acolo, unde nici prin gând nu-i trece să fie, atunci, eventual, primește un răspuns ca acesta¹⁾:

Tek. F. V. úr, ügyvédjelölt,

Budapest, VII. Dob u. 80. sz.

Amint az itten csatolt rendőrségi bejelentésből meggyőződhetik a vett adatokból sem azt nem tudhattuk meg hogy ideiglenesen tartozkodik a fővárosban, sem azt, hogy Ön románnak vallja magát.

Uraságod, mint jogász ember tudja jól, hogy törvényeink a vallás megjelölésénél a nemzetiségi jelleg kitüntetését meg nem engedik. Neve ruthén eredetre mutat.

Az előirt adót töröltük, bár föltűnő hosszú ideig tart személyes ügyeinek elintézése címén Budapesten való tartozkodása.

Budapest, 1914 II/12.

Tisztelettel,

Melles Emil s. k.
apátplébános.

Va se zică, pe candidatul de avocat din vorbă, care a protestat să fie socotit ținător de parohia ruteno-maghiară, îl absoalvă de darea parohială, dar nu întru atâta pe motivul că se declară *român*, deci ținător de provincia mitropolitană românească, ci mai mult pe alt motiv, cel expus în pasagiul din urmă al scrisorii!

Informațiile despre uniți, români, ruteni, nu se caută, — le ia antistia parohială a părintelui Melles direct dela oficiul

¹⁾ „Spect. d. V. F. cand. adv. Budapesta, VII. str. Dob 80. — Dupăcum Vă puteți convinge din înștiințarea polițială alăturată, din datele primite nici aceea n'am putut să știm, că stați încă numai provizor în capitală, și nici împrejurarea că DV. Vă țineți de român. Dta, ca iurist, știi bine, că legile noastre nu admit la determinarea religiunii și relevarea caracterului de naționalitate. Numele DV. denoată origine rutenă. Aruncul impus l-am șters, deși pretrecerea DV. în Budapesta pe titlul că Vă aranjați afaceri personale, ține suspect de multișor. Budapesta 12/II. 1914. Cu stimă. Emil Melles m. p., paroh-abate.“

de evidență al poliției (Bejelentőhivatal). Pe blanchetele acelui oficiu nu se întreabă, că de ce culoare confesională ești, nici de ce neam, deci orice greco-catolic se anunță, părintele Melles e informat (o cere din oficiu cu blanchete anume, de care ne stă una la dispoziție) și, precum vedem, îl pune la contribuție! S'a întâmplat că abia s'a așezat vreun tânăr român în Budapesta, la săptămână și vine scrisoarea recomandată a părintelui Melles, care, de altfel, dă interviuri grozave în gazete, ca cel din „Világ“, de datul 8 Maiu 1914, în care zice: „...*episcopia de Hajdudorog nu poate fi acuzată că face asimilare silită. Despre așa ceva numai din partea bisericii gr.-cat. românești poate fi vorba!*“

Iar, după toate acestea, ne întrebăm: trebuințele sufletești ale credincioșilor *români* greco-catolici cine le prevede? (Astăzi e neapărat de lipsă, să se facă deosebirea între *naționalitatea* greco-catolicilor, ca la greco-orientali!) Cine botează, cine îngroapă, cine ascultă mărturisirile românilor uniți? Dumnezeu știe, noi n'am putut afla. Ar fi să fie romano-catolicii, dar ne gândim câtă jale nevinovată trebuie să fie de pildă în părinții nenorociți ai unui universitar român, pe cari nenorocul ia bătut să le moară odrasla în capitală, și, în loc de „*Cu sufletele dreptilor celor ce s'au săvârșit*“, aud „*Circumdederunt me, gemitus mortis*“... Oricum, avem altă construcție sufletească, decât frații apuseni de aceeaș credință.

S'ar mai putea înșiră o mulțime de motive, pentru înființarea unei parohii românești unite în Budapesta, mai ales și sub raportul avantajilor, dar deocamdată, ne luăm voie să atragem numai atenția celor chemați asupra acestei laturi a chestiunii, care mai întâiu va trebui să accelereze realizarea Sionului dorit.

Până una alta însă, ar fi bine ca forurile competente să-i aducă aminte Părintelui pleban Melles de cuvintele Romei: „*Fideles rumeni, utpote alterius ritus, non subjiciuntur iurisdictioni parochi ruteni Ecclesiae graecae Budapestinensis*“. Ca să ne lase în bunăpace. Noi ne socotim fii ai provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș.

UN CREDINCIOS DIN BUDAPESTA.

La idea congresului nostru catehetic*).

— Câteva reflexii. —

Câtă vreme toată lumea înțelegătoare înșiră cateheza între cele mai însemnate mijloace ale promovării conștiinței religioase, idea unui congres catehetic român — relevată de re-pețite ori în această revistă —, trebuie salutată cu deosebită bucurie. Chiar și numai idea congresului dovedește un real progres, pentru că nu va putea nime să tăgăduască, că până bine de curând nici nu ne puteam gândi la așa ceva. Cu cât mai mult va însemna deci însuș primul congres, ori să-i zicem numai prima consfătuire catehetică, căreia apoi îi vor urmă adevărate congrese, în cari cateheții dela școlile noastre rurale și profesorii de religie dela școlile noastre medii vor chibzui asupra feliului cum ar putea fi oțelită și făcută neîn-vinsă cateheza, această puternică armă a bisericii.

Studiile profane în țara întreagă se propun după un plan uniform, statorit de factorii competenți. Tot așa trebuie propus și studiul religiunii. El are doar chemarea să armonizeze rezultatele științei adevărate cu scopul din urmă al omului, contrabalansând veninul științei preocupate și falze, care produce tulburare sufletească și desorientare în toată vieța pămân-tească, și de aceea el încă trebuie propus după un plan uni-form pentru toate institutele din țară. Se înțelege, planul acesta trebuie să fie întocmit cu multă grijă. Așa fel, încât să întregească și să acopere planul științelor profane, ca astfel mergând alătura să poată controla învățăturile profane până sunt încă proaspete în minte. De aceea scopul de frunte al congresului catehetic va trebui să fie unificarea planului de învățământ, care azi lasă mult de dorit. Împrejurările vieții aduc adeseori cu sine, că studenții trebuie să schimbe insti-tutul unde studiază. În asemenea cazuri sunt foarte mari greutățile, cari are să le întâmpine catehetul, dacă planul de învățământ al singuraticilor institute se deosebește. Căci foarte des se ivește neajunsul, că tinerii să învețe aceeaș parte din religiune în două institute deosebite, iar o altă parte — poate foarte însemnată —, să n'o învețe de loc.

*) Păr. Gheorghe M. Pteancu este preot în dieceza oradană și ca-tihet în Oradea-mare. Facem loc șirelor sale, pentru că ele sunt o dovadă, că idea unui congres catehetic a început să preocupe cercuri tot mai largi. *N. R.*

În congresul catehetic s'ar putea pregăti o reformare a întregului învățământ catehetic. Ar trebui să se stabilească nu numai planul învățământului secundar (gimnaziu, reale, comerciale), ci și a celui elementar, care este baza întregii învățături de mai târziu, ba chiar a întregii vieți religioase-morale a sutelor de mii de credincioși dela sate. Ar trebui un plan potrivit și uniform pentru toate școlile elementare. Asemenea ar fi de stabilit și de reformat și planul școlilor civile, pentru că avem și noi școli civile, dar mai avem elevi și eleve și în institute străine, și instrucția acestor școli încă nu este de a se neglija. N'ar trebui apoi să se uite nici ucenicii de meseriași, cari mai mult ca ori cine sunt expuși la pierderea credinței, din cauza ideilor anarhice-socialiste, cari tind să copleșească întreaga clasă de mijloc. Aceștia formând o clasă deosebită și însemnată în vieța socială, trebuie mântuiți pentru credință și morală, și trebuie feriți și apărați cu cele mai eficace mijloace de veninul ideilor antireligioase.

Pe lângă aceste conferința catehetică ar putea pertracta și stabili și alte mijloace bune menite spre ridicarea nivelului religios-moral al sutelor de mii de elevi și eleve, ca de pildă: meditații, reuniuni pii, mărturisiri etc. Pertractate cu de-amănuntul, din experiența și ideile multora ar ieși lucruri bune, a căror roade binecuvântate ar înviora mult și trainic fața bisericii noastre. Literatura noastră bisericească n'are de fel cărți, cari să deie cateheților îndrumări practice. După ce cea mai covârșitoare parte a cateheților ajung fără experiență specială, fără principii bine stabilite și mai ales fără mijloacele de a deveni propunători plăcuți și ascultați de elevi, congresul ar putea să stabilească unele principii fundamentale și generale de metodă catehetică și s'ar putea îngriji, ca literatura noastră catehetică să rodească și în această direcție.

Nu cugete nimenea, că toate acestea ar fi imposibile în cadrul unui congres ca cel contemplat. Desigur nu s'ar face în câteva ore, dar membri congresului s'ar apuca de lucru cu râvnă, cu însuflețire și astfel cele înșirate aici, cași altele neînșirate, ar putea fi isprăvite bine spre nemăsuratul folos al întregii vieți sufletești a provinciei noastre mitropolitane.

Salutăm din nou cu mare bucurie idea foarte salutară a congresului catehetic. Ne place a crede și a nădăjdui tare, că lucrul acesta nu se va da uitării ca atâtea altele, nici se va poticni, ca multe din lucrurile noastre în chestii materiale bă-

nești. Sperăm chiar, că lucrul acesta atât de însemnat pentru viața credincioșilor, va fi pus la ordinea zilei de Preavenirile Ordinariate diecezane, și astfel învingându-se piedecile de orice natură, va fi realizat — în scurtă vreme — spre ușurarea lucrului greu al catehizării.

GHEORGHE M. PTEANCU.

Insemnări.

O profeție interesantă despre reînvierea Poloniei. Frământările uriașe ale războiului ce-l purtăm, au adus și un bine în sânul popoarelor. Omul când se simte mai neputincios, atunci mai ușor se apropie de Domnul. Așa și acum. Franța (nu cea oficială) devine mai catolică, Germania mai creștină, noi mai tare închinați spre altare. Avem lipsă de Dumnezeu și voim să-l avem tot mai aproape, voim parcă să înțelegem, că fără el nu rămân nici neamurile, nu subsistă nici împărățiile. Incepem să ne spiritualizăm. Bisericile ne sunt mai pline, sfintele taine mai des primite, cărțile religioase mai căutate, gândurile mai creștinești, sufletul începe să respire ozonul unei noue vieți. Din tendința aceasta oarecumva nouă pornind și fiindcă am voi să putem cât decît pătrunde în negurile viitorului, s'a născut în noi o interesare deosebită pentru tot ce are aparența de desvălire a celor viitoare. De aici credulitatea aceea naivă de multeori, ridicolă totdeauna, în prezicerile vestitei dne Thèbes, tip deosebit de fidel al contrazicerilor și al neprecisiunilor obscure, care face din darul profeției (sic!) izvor nespus de bogat al afacerilor bine plătite. Dumnezeu, de sigur, nu se amestecă în financiarea aceasta ieftină!

Față de aceste preziceri stă profeția de mai la vale a fericitului Bobola. Ea a fost publicată acum sunt 61 de ani în renumita revistă din Romă „Civiltă Cattolica“, care dăinuște și azi. O redăm din cuvânt în cuvânt, dupăcum se poate controlă și astăzi în vol. VII, n. 9 din 1854.

„Profeția fericitului martir, iezuitul Andreiu Bobola.

„Fericitul Andreiu Bobola martir, originar din palatinatul de Sandomir a fost descendentul uneia dintre cele mai fruntașe familii polone. În 1611 în etate de 21 ani a intrat în

societatea lui Isus. Râvna lui pentru mântuirea sufletelor într'atâta a atârnat împotriva sa pe schismaticii ruși, încât în 16 Maiu 1657 a fost atăcat de cazaci între Ianow și Mohyla, cari l-au ucis între atari chinuri, cași cari abia avem în istoria veacurilor mai nouă altele, cari să se asemene cu ele. O mulțime de apariții, minuni neîndoelnice și multe ascultări surprinzătoare de rugăciuni, în curând au făcut numele marelui martir obiect de venerațiune comună în Polonia întregă; trupul lui până în ziua de astăzi se păstrează în biserica domenicanelor din Polock, fiind cu totul necorupt.

„Intre veneratorii speciali ai fericitului Bobola se află și P. Korzowiecki, domenicanelor polon, care cași fericitul, și-a fost atras asupra sa ura și persecutarea schismaticilor și căruia în urma acestora i-au interzis orice activitate pastorală. Părintele acesta în 1819 într'o seară târziu, plângând soarta tristă a țării sale, deschise fereastra chiliei sale; își îndreptă ochii spre cerul instelat și începă să se roage la fericitul martir și îi atrase atenția, că el doar dejă de mulți ani prorocise învierea Poloniei și că dejă ar fi timpul, ca profeția aceasta să se împlinească, înainte de ce s'ar pustii pe veci țara sa.

„Când părintele și-a sfârșit rugăciunea eră noapte târzie. Voi prin urmare să meargă să se odihnească, când dintr'odată observă în mijlocul chiliei sale o figură venerabilă, ce purtă reverenda iezuiților și care îi adresă următoarele cuvinte: „Iată sum aici părinte Korzowiecki; eu sum acela cătră care te-ai adresat. Privește încăodată pe fereastră și vei vedea așa ceva ce n'ai văzut nici când.” Sgduit părintele pasi din nou la fereastră și îi fū mai mare uimirea, când observă, că zidul ce încunjură grădina mânăstirii cași cum ar fi dispărut și în locul lui se estindeau înaintea ochiului său până la orizont câmpii depărtate ce nu se puteau pătrunde cu privirea.

„Câmpia, care se întinde înaintea ta — zise apariția — este câmpia de lângă *Pinsk* unde am fost aflat vrednic să sufer martiriu pentru credința lui Isus Hristos. Dar privește numai încăodată într'acolo și vei ști cece ai dorit. Când acum părintele privi din nou, văzū câmpia întreagă acoperită de oștiri nenumărate, cari toate se luptau laolaltă cu o putere și cu o cruzime înfricoșată: ruși, turci, francezi, englezi, austrieci, prusiaci și alte neamuri, pe cari nu le cunoșteă. Un sgomot înfiorător și lupte nemai auzite umpleau toate părțile spectacolului.

„Incremenit privi călugărul fioroasa arătare și atunci fericitul făcù următoarea declarație: „Când războiul acesta, a cărui chip l-ai observat acum, va fi înlocuit cu pace, atunci Polonia se va elibera din nou și atunci pe mine mă veți cinsti ca pe protectorul vostru principal“.

„Și fiindcă părintele, cu toată bucuria și încrederea ce o simțîa, se temeà de o oarecare amăgire și cerù dela apariție o dovadă despre adevărata prezicerii, fericitul răspunse: „Ca semn, că este adevărat ceea ce ai văzut și că se va împlini acurat, ceea ce am zis, îți dau următoarea probă: odihnește-te acum, iar eu îmi las aici urma mîinii mele“. Și pășind lângă masă, o atinse și dispărù. Korzewiecki îndată ce își reveni din starea aceea extatică în care îl cufundă apariția martirului, privi masa și observă *impresiunea unei mîini drepte de bărbat*, ce se vedeà foarte limpede. Apoi se culcă. În dimineața următoare, după ce s'a sculat, primul cuget i-a fost să se convingă din nou despre semnul dat de mărturie, și observând din nou foarte bine urma mîinii, îi dispărù orice îndoială. Bucuria lui nu aveà margini; chemă pe toți călugării, să se convingă despre realitatea semnului rămas“. Până aici Civiltă Cattolica din 1854.

Este fără îndoială o interesantă apariție și prezicere aceasta. Ea pare să cadreze exact cu fioroasele scene ale războiului actual, la care i-au parte toate popoarele înșirate mai sus. Polonii, însuflețiți de puterea cuvintelor fericitului Bobola, de luni de zile au început rugăciuni publice în onoarea lui, cerându-i împlinirea visului celui mare al fiecărui polon. Prin biserici au așezat icoana martirului și așteaptă cu toată încrederea reînvierea strălucitei Polonii.

Dr. Ioan Coltor.

*

Ceva despre popularizarea științelor. În Nr. de Crăciun (284—1914) al „Gazetei Transilvaniei“, dl *Dr. Aurel Dobrescu* are un articol intitulat „*teoria evoluției și noi Români*“. Este un articol de ocazie, în care se condamnă luxul demagogiei științifice (ca bunăoară cel alui Dr. Thiron din Iași și a chirurgului P. Stoica din Abrud), insistându-se pentru o popularizare a științelor făcută „clar și fără patimă“. „Toleranța, cu care trebuie să se poarte știința față de biserică (recte: credință) și biserica față de știință — așa motivează autorul punctul său de vedere —, la noi Români trebuie să fie din cele mai mari. Preoții trebuie să primească cu bucurie re-

zultatele luminoase ale științei, iar știința să se poarte cu respectul cuvenit față de credințele senine ale bisericii, atât de adânc înrădăcinate în inima poporului român“.

D. Dobrescu se și încearcă apoi să ne arete, cum înțelege dsa aceasta popularizare. Se ocupă de teoria evoluției sau descendenței, prin care „se invederează — așa ni-se spune — că toate (sic!) feliurile de viețuitoare de astăzi sunt descendenții unor forme mai primitive din cari s’au desvoltat în decursul alor mii sau milioane de ani prin acomodare, moștenire și selecțiune naturală.“ Acest „luminos“ rezultat al științei, d. Dobrescu ni-l prezintă ca un „noli me tangere“, așa că „nu există nici o dovadă strict științifică ce-ar putea să infirmeze această grandioasă teorie“. În fața ei se topesc asemenea bulbucilor de săpun o seamă de contra argumente naive, introduse ca invocate de o anume categorie de reprezentanți ai bisericii, și cari singure mai turbură lumina orbitoare a acestui grandios rezultat al științei. Așa la obiecțiunea că ar fi dejositor pentru om să se știe, că este urmașul unor ființe inferioare, știința răspunde, că dimpotrivă „este o mândrie să se știe, că omul este supremul product în lanțul de perfecționare a ființelor organice.“

Avem tot respectul față de intențiunile bune ale dlui Dobrescu, pentrucă suntem și noi de părerea, că pe terenul popularizării științelor trebuie să se lucreze la noi încă foarte mult. Aprobăm în toate și felul cum contemplează această popularizare cinstită: clar și fără patimă. Nici decât nu convenim însă când e vorba de ceea ce se popularizează în această încercare de Crăciun a d. D. Credem anume, că în popularizarea științelor trebuie să se aibă în vedere anumite considerații psihologice și de pedagogie, ținându-se totdeauna cont de adevăratele exigențe ale aceloră, cu cari se face o anume educație științifică. Nu orice rezultate ale științei e bine și e folositor să se popularizeze între orice împrejurări, ci numai pe ales și după un anumit sistem. În ce privește apoi teoriile nedovedite și discutabile, așa numitele ipoteze, ele nici când nu pot fi socotite de obiecte potrivite pentru a fi lățite în cercuri largi, și mai ales atunci nu, când ele ar privi chestiuni de mare importanță pentru ordinea socială sau religioasă existentă. Iar când astfel de ipoteze s’ar prezintă ca rezultate neîndoioase ale științei, încercări de această natură, ori cât de clar și fără patimă s’ar face, nu vor putea fi numite altfel decât „demagogie științifică.“

Venind acum în concret la teoria evoluției sau descendenței, în forma cum ni-o prezintă d. Dobrescu, cuprinzând în ea și pe om în totalitatea lui, cu trup și cu suflet, credem, că nu greșim, spunând, că ea este numai o teorie, o simplă ipoteză, adevărul căreia s'au încercat înzădar să-l dovedească atâția naturaliști însemnați, începând cu Darwin și Wallace până la marele zoolog din Freiburg în Br. Aug. Weismann mort acum de curând (6 Nov. 1914). Omul, după partea lui sufletească stă atât de departe de orice ființă organică încât nu numai în numele creștinismului revelat, ci și în numele științei adevărate, ori chiar și numai a materialismului mai nou, cu paralelismul lui psihofizic, trebuie să spunem, că nu poate fi înșirată, sub acest raport, în șirul celorlalte ființe organice, nici chiar ca supremul product în lanțul lor de perfecționare. Dar nici după trup nu. D. Dobrescu îndrăznește să spună, că nu există nici o dovadă strict științifică ce-ar putea să infirmeze grandioasa teorie a evoluției sau descendenței, care pune toate organismele sub aceeaș pălărie, pe când în realitate lucrul stă tocmai invers, întru cât de fapt nu s'a putut găsi până acum nici un singur argument strict științific, care să probeze descendența după trup a omului dela organismele inferioare și în special dela așa numitele moime antropoide. Nici acomodarea, nici moștenirea nici selecțiunea naturală, invocate de d. Dobrescu, și nici alte momente pe cari dsa nu le mai înșiră, nu ridică teoria descendenței omenești din rândul ipotezelor, ci dimpotrivă se prea poate ca rezultatele cu adevărat luminoase ale științei să o scoată și de acolo.

Cu alt prilej și într'un articol deosebit sperăm să ne putem ocupa mai amănunțit de cuprinsul acestor constatări. Prin aceste șire am voit numai să întimpinăm și dacă e cu putință să oprim din bună vreme curentul de popularizare, ce ar fi ispitit să între mai afund pe terenul acestor rezultate puțin luminoase ale „științei“. Ele pot fi socotite și ca o contribuție la teza dlui D., întrucât prin ele încă se ilustrează „cum ajung la noi ale științei valuri“.

Dr. Alexandru Rusu.

CRONICĂ.

Semne de apropiere între Vatican și Quirinal.

1. În 14 Ian. al acestui an, ziua de anul nou al nostru, papa Benedict al XV-lea a cercetat pe răniții infricoșatului cutremur

italian, așezați în ospiciul papal Santa-Marta din Roma. Acest ospiciu se găsește ce-i drept în nemijlocita apropiere a Vaticanului, fiind despărțit de acesta printr'o singură stradă (Via della Sagrestia), dar cu toate aceste pare a nu face parte din așa numitul „teritoriu papal“, care în virtutea legii de garanță se bucură de privilegiul exteritorialității. Fapt e, că dela ocuparea statului papal, de când Piu al IX-lea, ca un răspuns, singurul pe care-l putea da, la răpirea pe care nu voia s'o recunoască, a inaugurat așa-numita „captivitate Vaticană“, luând hotărîrea de a nu părăsi Vaticanul, niciodată papii n'au pus piciorul în ospiciul Santa-Marta și în strada care-l desparte de Vatican. În deosebi se relevează, că Piu al X-lea, care cu prilejul celui alt cataclism (dela Messina), când ospiciul papal din vorbă eră cași acum plin de jertfele înfiorătorului cutremur, încă aveà de gând să treacă în ospiciu, totuș n'a făcut-o, consfințind oarecum prin aceasta părerea, că ospiciul nu se ține de teritoriul papal.

Nici o mirare deci, dacă pe urma cercetării răniților din Santa-Marta, lumea vede în acest pas alui Benedict al XV-lea o renunțare materială la principiile de rigidă intransigență a antecesorilor săi, și vorbește de „ieșirea papei din Vatican“. Organe de publicitate, cari numai foarte rar găseau cuvinte de laudă la adresa bisericii lui Hristos și a reprezentanților ei, n'au acum destule și destul de elogioase cuvinte la adresa lui Benedict al XV-lea, a cărui pas îl consideră ca „un arc luminos, care desființează prăpastia grozavă ce acuș de 50 de ani eră între Vatican și Quirinal“. Alții iarăș, sunt de părerea, că în trecerea papei peste via della Sagrestia nu trebuie văzut altceva decât împlinirea slujbei de păstor și medic al sufletelor, pentru cari dator este din porunca evangheliei să-și deie chiar și vieța.

Ori cum ar fi însă, hotărîrea papei de-a trece în Santa-Marta, și trecerea lui repetată acolo, nu pot fi socotite ca un act lipsit de orice însemnătate. Fără să le dăm importanța unei renunțări formale la principiile ce-au călăuzit pe antecesorii săi în relațiunile lor cu puterea statului italian, credem, că în pasul lui Benedict al XV-lea, pe care l-a făcut însoțit de secretarul său de stat Card. Gasparri, și de fostul secretar, Card. Merry del Val, putem citi dorința unei apropieri între cele două puteri, care dacă se va putea face fără știrbirea autorității suverane a Scaunului papal — și altfel nu se va face! —, bi-

serica nu a pierdut nimica. Din potrivă credem că a câștigat foarte mult.

Până aici însă mai este!

2. Ca un alt semn al apropierii dintre Vatican și Quirinal poate fi socotită aranjarea cazului arhiepiscopului Caron de Genua, despre care s'a scris la timpul său în aceste coloane. Se știe anume, că guvernul italian nu a voit să recunoască și să admită pe acest episcop numit de Piu X. I-a denegat așa numitul „exequatur“. Și acum aceasta chestie, ce se trăgă-nase de 3 ani, și care atinge atât de nemijlocit raporturile dintre Vatican și Quirinal, s'a aranjat așa, că, desigur după o înțelegere previe, guvernul i-a dat „exequatur“-ul, iar Caron a renunțat apoi numai decât la scaunul său, fiind numit arhiepiscop titular și consultor la mai multe congregații din Roma. (ar).

*

Pastorală de Crăciun a primatului Belgiei a făcut să se vorbească mult, și în aceste timpuri de războiu, despre eruditul conducător al bisericii catolice din nefericita Belgie, Cardinalul Mercier. În această pastorală, care în mod firesc nu putea să nu atingă chestiuni de actualitate, Mercier a crezut, că trebuie să îndemne pe credincioșii săi la suportarea cu paciință a stării ce s'a creat țării și cetățenilor prin ocuparea Belgiei din partea Germanilor. Le spune primatele, că deși țara este ocupată de Germani, ocuparea aceasta are numai caracter vremelnic, puterea și autoritatea germană în țară este numai pentru timpul cât va dură războiul, rămânând și pe mai departe adevăratul și singurul domn al țării: regele Albert. Dovadă, că nici o putere, afară de cele beligerante și cari luptă în altă tabără, nu au revocat reprezentanții lor de lângă guvernul și regele Belgiei. Cu toate aceste, credincioșii, măcar și numai din motive de utilitarism, să se supună stăpânirii germane.

Pastorală aceasta nu a fost, și între împrejurările războinice de acum poate că nici nu putea să fie pe placul guvernatorului german al Belgiei, care a și oprit publicarea pastoralei. S'a scris chiar și aceea, că Card. Mercier ar fi fost tratat rău și internat împreună cu alți preoți belgieni, dar aceste lucruri par a nu fi adevărate, după ce comunicatul din 8 Ianuarie al oficiosului „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ spune, că primatele „nu a intenționat prin pastorală sa, să agite spiritele“.

Firește, știrile ce ne vin din Belgia sunt strecurate prin retorta răsboinică a cenzurei germane și așa nu putem să ne formăm o icoană chiar clară despre cele ce s'au petrecut, dar credem, că, fiind vorbă mai ales de un om ca Mercier, și de un Cardinal al bisericii romane, lucrul se va aranja spre mulțumirea tuturor. (ar)

Cărți și reviste.

În anuarul școlii noastre civile de fete din Beiuș prof. *Ioan Georgescu* are o frumoasă lucrare, care pe lângă alte însușiri bune mai are și pe aceea de a fi cât se poate mai potrivită pentru un anuar de școală. O spunem aceasta fiindcă are în vedere deadreptul educația tinerimii, căreia îi este închinată toată truda școlilor noastre, și pentrucă credem că ar fi bine dacă în anuarele noastre, ar începe tot cam lucrări de această natură și nu fel de fel de elucubrații științifice, cari au foarte puțin de-a face cu planul de acțiune al școlilor noastre secundare și cu rostul anuarelor acestora.

Lucrarea d-lui Georgescu, dedicată »elevelor cari se duc« poartă titlul »*De vorbă cu fetițele*. Câteva sfaturi pentru viață«. Și într'adevăr autorul, profesorul lor de religione, vorbește în lucrare elevelor sale și le vorbește cu cumpătul și înțelepciunea unui părinte, dar în aceeași vreme cu iubirea și căldura unui însuflețit educător, dându-le cele mai bune sfaturi. Mânecând din cecece crede că e bine să li-se spună referitor la cunoaștere de sine și a lumii, insistă cuminte asupra rolului social al femeii, sfârșind cu accentuarea marilor datorințe pe cari le avem cu toții, și'n deosebit femeia română, față de limba noastră națională. Punctul de vedere creștinesc și românesc se îmbină în cea mai deplină armonie în întreagă lucrarea, nicăiri însă nu atât de frumos ca în partea ultimă a treia și cea mai reușită, care de altfel este cunoscută și în cercuri mai largi, fiindcă a fost publicată, dacă ne aducem bine aminte, într'un număr din vara anului trecut a »Românului« din Arad.

Limba frumoasă și stilul curgător al lucrării dovedește că și la Beiuș se poate scrie și vorbi bine românește — cu tot bilinquismul româno-maghiar dela liceu. Tot ce regretăm, e că lucrarea dlui Georgescu pe cât știm nu s'a retipărit și în broșură separată. (ar)

*

Afară de articolul »teoria evoluției și noi Românii«, de care ne ocupăm la alt loc al acestui număr, »*Gazeta Transilvaniei*« a crezut că e bine să dea în numărul ei de Crăciun din acest an și o legendă de alui E. Zola, intitulată »Zina dragostii«. O

bucată despre care se spune la urmă că nu are morală, dar care în realitate este cât se poate mai imorală, ceea ce fiind vorbă de Zola nici nu trebuie să ne mire. Ce ne miră este numai împrejurarea, că gazeta noastră dela Braşov, în coloanele căreia numai rar dacă s'au strecurat principii contrare religiunii creştine, a crezut că e bine ca »frumoasa copilă cu părul roşu«, care ajungând la vrâsta dragostii »avea inima şi buzele deschise tuturor., împărţind comorile sale de frăgezime, dând fiecăruia (sic!) partea ce i-se cuvenea«, să ne-o prezinte chiar în numărul său de Crăciun, alături de estrasele ce le face din pastoralele arhierilor şi de alte articole, cari pot să se ruşineze că au apucat pe aceleaşi coloane cu »zina dragostii«.

Noi credem că a făcut foarte rău, şi că făcea mult mai bine lăsând alb locul »foiţei«, arătând prin aceasta că acolo avea să între ceva ce n'a putut trece cenzura principiilor creştineşti, cărora trebuie să închinăm măcar numerii de Crăciun. (ar).

Cărţi întrate la redacţie.

Enciclica preafericitului părinte Papa Benedict XV. Dată cu ocaziunea urcării sale pe tronul pontifical. Oradea-mare 1914.

Almanahul buletinului „Viaţa“ pentru anul 1915. Rădăucăneni (jud. Fălciu). 1914. Preţul 50 bani.

Dr. Victor Bojor, Aron Papiu şi Ştefan Roşianu, Tipic bisericesc. Blaj 1914. Preţul 4 cor.

Dr. Elie Dăianu, Eminescu în Blaj. Amintiri de ale contemporanilor. Sibiu 1914. Preţul 1 cor.

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

Pe toţi, cari nu voesc ori nu pot să ne fie abonaţi, îi rugăm să ne remită acest număr. — La acest număr alăturăm câte o blanchetă de chèque, pentru uşorarea plătirii abonamentelor

G. Sângiorzul de câmpie. Faceţi foarte bine, că Vă grăbiţi cu procurarea broşurii populare amintite, pentru că, dupăcum am aflat dela librăria seminarială, întradevăr e iminentă primejdia de a se epuiza prima ediţie. Rar s'a desfăcut la noi o carte mai repede. Dar e adevărat şi aceea că rar a venit o carte mai la timp, ca tocmai această »cheie de aur a raiului«.

F. Şaroş. Dela Sf. V. am primit ca abonament: în 3 Feb. şi 7 Jun. 1911. câte 5 cor., în 26 Feb 1912 10 cor., în 3 Feb. 1913, 6 Feb. şi 8 Dec. 1914 câte 5 cor.

Pentru redacţie răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacţiei.